

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre	6 frt — kr.
Negyedévre	1 „ 05 „
Helyben házhöz kordva:	
Egész évre	8 frt — kr.
Negyedévre	2 frt — kr.
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre	10 frt — kr.
Negyedévre	2 „ 50 „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfői és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszatérésére vagy megőrzésére nem vállalkezik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 4 kr.

NAGYVÁRAD, november 17.

A delegációk a Felség előtt.

Ma fogadta királyunk Ő Felsége a delegációkat.

Az a legkegyesebb válasz, melyet Ő Felsége a két delegáció elnökének üdvözlő beszédére adott, meglelégedéssel tölti el a monarchia népeit.

A békének erőteljes hangsúlyozása örvendetes visszhangot kelt az egész kontinensen. Mert bár valahogyan nyelbeütötték a török-görög békekötést, de ezzel nem tűnt el minden fenyegető felhő a láthatárról. De ha urunk királyunk, a békének leghatalmasabb támasza biztosítja a békéről a népeket, ez nagyobb megnyugvást kelt bármiféle békekötésnél.

A mellett, hogy kijelenti a király, hogy az összes hatalmakkal a legjobb viszonyban vagyunk, szükségesnek tartja hangsúlyozni, hogy a hármass szövetség szilárd s ez képezi politikánknak meg nem ingatható alapját. Ezt a kijelentést bizonyára megfogják érteni — Franciaországban is.

A hadügyi költségekre és az okkupált tartományok helyzetére vonatkozó részek nem újak a felség beszédében. Amaz a hadügyi költségek mérsékelt emelését indokolja, ez pedig önérettel emeli ki, hogy Bosznia és Hercegovina helyzete anynyira rendezve van, hogy saját jövedelmikből fedezhetik kormányzati szükségleteiket.

A német császár budapesti látogatását s annak fontosságát talán jobban szerettük volna kidomborítva látni, ez hízelt volna nemzeti hiúságunknak, de a legmagasabb válasz mindkét delegációnak szólt s így abban találunk érte kárpótlást, hogy ez eléggé kifejezésre jutott a magyar delegáció elnökének Szapáry Gyula grófnak üdvözlő beszédében.

* * *

A magyar delegáció mai fogadásánál Szapáry Gyula elnök a következő beszédet intézte Ő felségéhez:

Felséges császár és apostoli király!

Legkegyelmesebb Urunk!

Mielőtt a magyar országgyűlés által kiküldött és Felséged legmagasabb elhatározásából nov. 16-ra egybehívott országos bizottság működését megkezdené, meg kívántunk Felséged színe előtt jelenni, hogy mély hódolatunkról és tántoríthatatlan ragaszkodásunkról biztosítsuk Felségedet.

Mint a magyar országgyűlés kiküldöttei lehetetlen, hogy meg ne emlékezzünk Felséged azon legmagasabb elhatározásáról, melyek Magyarország közhangulatát felvillanyozták.

Egyik legmagasabb intézkedése által a magyar történelemben kimagasló férfiak emlékét örökítette meg Felsége; másik elhatározása által pedig kezdeményezte Felséged a törvényke-

zés azon intézkedéseit, a melyek lehetővé teszi, hogy magyar ifjak nagyobb számban nyerjenek katonai kiképzést, a mi a monarchia hadi erejére csak üdvös befolyással lehet.

Felséged ezen legmagasabb elhatározásait az egész ország lelkesedéssel fogadta és az egész ország törvényhatóságai siettek alapítványaik által elősegíteni a Felséged által kitűzött cél elérését.

Ezen év tavaszán több rendbeli bonyodalom merült fel a Keleten; de Felségednek és a többi hatalmaknak sikerült a fel nem tartóztatható háboru lokalizálása és a béke helyreállítása. Ezen bonyodalomak bő alkalmat adtak Felséged külügyi kormányának a cselekvésre. Örömmel tapasztaltuk azon tekintélyes állást és befolyást, a melyet Felséged külügyi kormányja e téren elfoglalt.

Örömmel tekintünk vissza azon fényes ünnepekre, a melyek legközelebb lefolytak azon alkalomból, hogy Felséged a német császár Ő felségét, utána a román királyi pár Ő felségeiket budai palotájában fogadta.

Azon lelkesedés, mely hazánk fő- és székvárosában nyilvánult, a legfényesebb bizonyítéka annak, hogy a magyar nemzet mily melegen ragaszkodik a hármass szövetséghez, mely külügyi viszonyaink alapját képezi s mily örömmel látta egyik szövetségtársát Felséged mellett.

Tudjuk, hogy Magyarország és a Felséged többi királyságai s országai közt törvényeink értelmében megújítandó egyezmények mily gondot okoznak Felségednek. De minél nehezebbek e viszonyok: annál inkább összetartanak azok, kik az 1867-iki alkotásokat fenn kívánják tartani.

A Felséged kormányja által az orsz. bizottságnak benyújtott javaslatokat úgy, mint más-
kor is, beható tanácskozások tárgyává tesszük és bár közgazdasági és különösen a magyarországi népességeket leginkább érdeklő mezőgazdasági viszonyok, úgy ezen termények kiviteli viszonyai, mint az ideai termés eredményei folytán mostohábbak, kötelességünknek fogjuk tartani Felséged kormányának rendelkezésére bocsátani azon eszközöket, a melyek a monarchia tekintélye és biztossága és ez által saját biztosságunk érdekében is szükségesek.

Midőn Felséged atyai jóindulatát hazánk irányában tovább is kikérjük, fogadja Felséged kegyesen azon legforróbb óhajunk kifejezését, hogy Isten Felségedet sokáig éltesse. (Általános lelkes éljenzés).

Ő Felsége a király a delegációk elnökeinek beszédére következőkép válaszolt:

Hü ragaszkodásuk biztosítását őszinte köszönettel fogadom.

A lefolyt év alatt a keleti helyzet több irányban aggodalmakra adott okot, melyeket azonban ma, hála a nagyhatalmak egyetértő eljárásának, szerencsésen elhárítottaknak lehet tekinteni.

Az európai concert ezen időszak alatt igen hathatós tényezőnek bizonyult a keleti zavarok kiegyenlítésére és noha Török- és Görögország közt egy igen

sajnálatos háborus összeütközés kitörését meggátolnia nem sikerült, mégis az ő lankadatlan és céltudatos tevékenységének köszönhető, hogy ezen összeütközés elszigeteltetett és végre a hatalmak közbelépése folytán be is fejeztetett.

Az európai concert legközelebbi feladata lesz a krétai állapotok szabályozása oly messzemenő önkormányzat alapján, mely a Szultán ő felsége souverainitása jogainak megóvása mellett a szigetnek egy jobb jövő kezességeit nyujtsa.

Melelégedéssel hangsúlyozhatom, hogy viszonyaink az összes hatalmakkal szemben a legjobbak. Ezentul is, úgy mint eddig Német és Olaszországgal való szövetségünk képezi politikánk meg nem ingatható alapját. Ezen alapot fenntartani és szilárdítani kormányom állandó törekvése.

A béke eddig fennállott kezességei az Orosz birodalomhoz való viszonyunk barátságos kifejlésztése által gyarapodtak. Az orosz császár ő felségével ismételt találkozván és érzületeink összhangzásáról meggyőződést nyervén, államaink közt a kölcsönös bizalom oly viszonya jött létre, melynek megszilárdulása a jövődöre nézve csakis örvendetes kilátással kecsegtethet.

A melelégedés hő érzelmeivel emlékezem meg azon látogatásokról, melyekkel hű barátom és szövetségesem a német császár ő felsége itt Bécsben és nem rég Budapesten megörvendeztetett.

Nem kevésbé hálás érzellemmel örööm a mult évben Romániában töltött napjaimnak, valamint a román király és királyné ő felségeik viszontlátásának emlékét.

Az európai béke érdekeinek megóvása ezentul is kormányom első rendü feladata leendő és reményem, hogy e részben bizalommal tekinthetünk a jövő elébe.

Hadügyi kormányzatom igényeinek megállapításánál ezen évben is messzemenő tekintettel volt a monarchia gazdasági és pénzügyi helyzetére, ámbár az év kezdetén felmerült események a hadikészlet gyorsabb kiegészítését követelték, melyet részben végrehajtani, részben megindítani kellett. De ezen intézkedések nem mentek túl a hadsereg kialakítására megállapított kereten, melynek egyébiránt hadügyi kormányzatom ezernyolczszázkilencvennyolczadik évre felállított összes költségvetése is megfelel.

Bosznia és Hercegovinának rendes gazdasági fejlődése folytán ezen országok ez évben is, ép úgy mint eddig, saját jövedelmikből fogják fedezhetni kormányzatuk összes szükségleteit.

Kormányom előterjesztéseit kipróbált belátásukba és hazafias áldozatkészségükbe ajánlván, munkálkodásuknak a legjobb sikert kívánom és mindnyájukat a legszívélyesebben üdvözlöm.

Az osztrák delegáció üdvözlése.

A Reichsrath delegációjának fogadtatásánál Thun Ferencz gróf elnök a következő beszédet intézte ő Felségéhez:

Császári és apostoli királyi felség!

Követve Felséged meghívását a Reichsrath delegációja összegyűlt működése megkezdésére.

A delegáció boldognak érzi magát, hogy ma megjelent hön szeretett császára előtt, hogy tisztelet teljes hódolatát kifejezhesse. A hódoló hűség kifejezéséhez azt a kérést fűzzük, hogy Felséged elnézéssel és császári jóakarásával kísérje most megkezdődő működésünket. Hazafias komolysággal és a legteljesebb lelkiismeretességgel fogja a delegáció az elébe terjesztett javaslatokat tárgyalni és határozatával a közös kormánynak rendelkezésére fogja bocsátani azon eszközöket, amelyek monarchia méltóságának megfelelnek. Mindazon népek és törzsek, amelyek szerencsésen Felséged joga alatt egyesülve élni, szellemi és anyagi érdekeik legbiztosabb védelmét e nagy népcsalád szoros összetartásában találják, a monarchia erejében és hatalmában is a delegáció csak kötelességét teljesíti a lakossággal szemben, amidőn az adófizetők szolgáltatási képességének gondos mérlegelésével engedélyezi közönségnek a szükséges eszközöket.

Felséged fölött személyeért, akiben egész Európa az igazság és béke védőjét tiszteli, hálás örömmel dobog összes alattvalóinak szíve. Vajha Felséged még számtalan éven át tartaná szilárd kézzel a Habsburgok ősi tiszteletreméltó jogarát. Ez az a bensőséges fohász, amelyet hű alattvalóinak milliói küldenek mindennap a seregek Urához. Mi is csatlakozunk e könyörgéshez, amidőn örömteljes szívvél fejezzük ki azon kérésünket: Isten áldja, Isten óvja, Isten tartsa Felségedet!

Felmentve.

— A »Tiszántul« sajtópöre. —

Nehéz váddal volt illetve lapunk. Egy régebbi riport cikkünkért azt vetette szemünkre magán panaszos, hogy becsületében sértettük és megrágalmaztuk.

Akire a rágalmaszás bebizonyítottatik — az tegye le a pennát, mert a saját fekete epéjének a tolmácsa csak, de nem a közvéleményé. Még magában a becsületsértés is nagyon súlyos vád, mert ellenkezik a keresztény felfogással és érzéssel. Nem hagyhattuk tehát magunkon száradni ezen vádaknak még a gyanuját sem.

Azért nem akartuk pedig az ügy bizonyos anyagi rendezése mellett kínált perbeszűntetést sem el fogadni, mert a bizonyítékok hiányában hozott felmentő ítélet, vagy ily súlyos vádak után a per abban hagyatása után fenn szokott maradni a vádolt cselekményben való részesség gyanuja.

Hazánk tételes törvényei mindenki számára kínálják az igazságot, nem csak a vádló de a vádlott számára is; kihallgatás nélkül nem ítélnék el senkit és mi biztunk benne, hogy védelmünk meghallgatása után felmentünk polgártársaink verdiktje és törvényeink hivatott örei a bírák; — biztunk a felmentésben, mert oly erős keresztényi érzést ismerünk szívünkben, hogy a rágalmaszás, vagy más becsületesen beszennyezése mindenkör távol állott tőlünk.

As ítélet felmentő volt.

Ha anyagi kára van a vádlottnak — kiszegény ember — a per folyton arról nem mi

tehetünk. Lapunk bárki védelmére nyitva áll, akár zsidó, akár keresztény követte el azt; ha ő sértve érezte magát cikkünk által, első felszólítására meghallgattuk volna. De ő más lapokhoz el ment kellemetlen ügyében, ellenünk pedig nyílttéri közleményt adott ki és beperelt. Ő szabadon választotta eljárását, nem kényszerülve, tehát az egészért övé a felelősség.

Dr. Kiss Dénes, magán panaszos ügyvédje legjobb tehetsége szerint, mindent megtett ügyfele érdekében. Beszédje retorikailag igen szép volt, de jogi oldalát illetőleg gyengének bizonyult védő ügyvédünk érvelésével szemben.

Dr. Stokker József fiatal ügyvéd védte lapunkat. Kitűnő képzettsége közismeret s most első sajtópere alkalmával remekül értékesítette tudását, éles jogi distinkcióit, mind beszédjében, mind riposztizálásában.

Az esküdtek lankadatlan figyelemmel kísérték a két ügyvéd szellemi tornáját, a hallgatóság sem zavarta meg a tárgyalást.

Az ügyvédek beszédei után dr. Vueskics Gyula lapunk felelős szerkesztője állott fel rövid szavakban adva elő védelmét.

Szavainak hatása mély és általános volt. Röviden, önérzetesen hivatkozot eddigi munkálkodására, érdekes új adatokkal viiágította meg most a folyó ügyet s midőn beszédét befejezte, még az ellenfelek is a hallgatóságból megváltak győződve a felmentésről.

Beszéde után sokan, ügyvédek is gratuláltak szerkesztőnknek.

A tárgyalás pontos, hű képét alábbi tudósításunk adja:

Az esküdtszék megalakulása.

Pontban kilencz órakor alakult meg az esküdtszék. Mindkét fél élt vissza vetési jogával.

Az esküdtszék a következőkből alakult meg:

Hollóssy Dezső, Hranyczky Károly, Balázsovits Jenő, Fekete Sándor, dr. Kiss Döme, Tóth Zsigmond, Beleznay Antal, Böszörményi Géza, Déry János, Pékánovits Imre, Henzlián János, Rosenhál Mór.

Póttagok: Kolozsvári Sándor és Tar György.

A törvényszék elnöke Millye Gyula volt, szavazó bírák voltak Nagy József, Fassie Pál, jegyző Nagy János.

Magán vádlót dr. Kiss Dénes képviselte, míg a vádlottakat dr. Stokker József fiatal ügyvéd védte.

Az esküdtszék megalakulása után vádlottakat az elnök az általános kérdésekre hallgatta ki.

Vueskics Gyula előadja, hogy 33 éves, plebános, a »Tiszántul« felelős szerkesztője.

Ij. Márkus János elmondja, hogy 20 éves s jelenleg önkéntes a 37-ik ezrednél.

Ezután felolvasták a vádlevelet. Inkriminálva van a »Tiszántul« f. é. ápril 29-én és 30-án megjelent számaiban az ügyről kiadott cikk. Panaszosok kéri a cikk íróit rágalmaszásban és becsület sértésben bűnösnek kimondani.

Azután a felelősségre nézve hallgatták ki a vádlottakat.

Elnök: (dr. Vueskieshoz.) Ön irta s közölte a cikket?

Vueskics: Én nem irtam. Az első ugyan én adtam le, a másodikat pedig el sem olvastam, de a felelősséget mindkét cikkért elvállalom.

— Mi indította Önt arra, hogy a cikket közölje?

— Engem csakis a humanizmus az igazság szeretett, hogy védjem az ártatlant s üldözsem a bűnt.

Elnök: (Márkushoz.) Ön irta a két cikket?

Márkus: Én.

— A másodikat miért nem olvasta el a szerkesztő ur?

— Mert azt késő éjjel irtam a mikor egyedül voltam a szerkesztőségben. Engem is egyedül az igazságszeretett vezetett s a felelősséget elvállalom.

Az okiratokkal való bizonyítás.

Elnök ezután megkérdezte a feleket, hogy óhajtanak-e okiratokkal bizonyítani valmit.

Dr. Kiss Dénes kijelenti, hogy nem, kíván, míg Stokker kéri a rendőrségi iratok, az orvosi látletet és a cseléd vallomásának felolvasását.

Dr. Kiss Dénes ellenzi az okiratok felolvasását s hivatkozik a törvényre a mely nem is engedi meg a tanuzást.

Dr. Stokker ragaszkodik kérelméhez s kéri a felolvasást.

A törvényszék vissza vonult határozat hozatalra s néhány percz múlva kihirdette határozatát, hogy a bizonyítási eljárásnak helyt ad.

A határozat értelmében azután felolvasták a rendőrségi jelentéseket a miket Hajduska Árpád fogalmazó vett fel, a cseléd vallomását, s az orvosi látletet, a mely okiratokban ugyan az van a mi az inkriminált cikkekben.

Mike Zsófia a cseléd leány, vallomásában előadja, hogy egy pár ócska czipőért történt az egész dolog, asszonya megütötte s becsületen szavakkal illetve s végül fenyegette hogy: Majd lesz neked ma jó ebéded. Azután azt vallotta, hogy gazdája megverte s az ütések következtében eszméletét is veszítette. Ugyan azt nem tartja kizártnak az orvosi látletet sem.

A tanuk kihallgatása.

Az okiratok felolvasása után elnök megkérdezte a feleket, hogy óhajtják-e, hogy a beidézett tanukat kihallgassák.

Dr. Kiss Dénes több tanujának a kihallgatásától eláll, s kéri, hogy a vádlottak által hivatolt tanukat ne hallgassák ki.

Dr. Stokker ragaszkodik tanuinak kihallgatásához.

Rövid diszsertáció fejlődött ki ekkor a két ügyvéd között, a melynek végével visszavonult a törvényszék határozatra.

A törvényszék határozata az volt, hogy egyik félnek sem engedte meg a tanukkali bizonyítást s Millye törvényszéki elnök mindjárt fel is kérte dr. Kiss Dénest, hogy vádbeszédjét adja elő.

A vádbeszéd.

Dr. Kiss Dénes legelőször is arra hivatkozok, hogy ez az ügy nem zsidó kérdés, mert zsidó kérdéstről Váradon szó sincs s nem is lehet. Nagyváradon már évek óta nem volt zsidó ellenes mozgalom s az hogy egy zsidót megvertek, az még nem zsidó üldözés. Ez a pör nem azért lett inditva, hogy a vallást védelmezze meg, hanem hogy a becsületét állítsák vissza. Őt sem vezette más abban, hogy elfogadta a védői tisztelet, mint az, hogy polgártársa becsületét megvédelmezze.

Konstatálni kívánja, hogy a Rét lakossai között van némi antiszemita áramlat, s hogy egy cikk elegendő volt arra, hogy a Rét lakosait felláztassa.

Attér a cikk sértő részére. Rágalmazónak mondja a cikket, mert olyasmiket állit, a mi ha igaz volna, akkor a bűnvádi eljárást vonná maga után s polgártársai megvetnék az ilyen embert.

A sajtóról nem is akar szólni, mert a sajtó szerinte annyira tisztességes, hogy az nem is engedi meg, hogy sértőt tételezzünk fel róla, mert egyes képviselői a sajtónak hibázhatnak, de az egész sajtó soha.

Azt hiszi, hogy az esküdtszék belátta a vádlottak bűnösségét, s egész tisztelettel marasztaló ítéletet kér.

Hogy a cikket ki irta, arról szó sem lehet, mert mindkét vádlott férfias fellépésökkel elfogadták a felelősséget.

Arra nézve pedig, hogy a cikkben van-e rágalmaszás, azt mondja, hogy nem is meri az esküdteket azzal gyanusítani, hogy meg ne értenék a cikkben foglalt rágalmaszást, mert e kifejezések (itt felolvassa a kifejezéseket) sértők. Különösen sértőnek találja azt a kifejezést, hogy brutális.

Azonban a cikkben nem csak rágalmazás van, hanem pozitív tényként tünteti fel a cikk azt, a mi nem áll s habár hivatkozik az író a rendőri jelentésre, mégis a mi a cikkben van, az egészen más, mint a mit a rendőri jelentés tartalmaz.

Utólagosan örömet fejezi ki a felett, hogy a törvényszék elrendelte az okiratok felolvasását, mert azok csak a vádló álláspontját erősítik.

Nem látja azt, hogy a cikk írója jóhiszeműséggel járt volna el, s így ismét kéri a megbüntetését.

A törvény azt mondja, hogy az, a ki közokirat alapján közöl valamit hüen, az nem ítéltet el, de a vádlottak nem jártak el jóhiszeműséggel, mert egy közrendőr, »egy András« jelentése még nem képez hivatalos jelentést. Van a rendőrségnek hivatalos leadója s csakis ezeket lehet hivatalos közlegeknek tekinteni.

S mivel a cikk írója nem híven közölte a rendőri jelentést, azért megbüntethető.

A cikket az írója csakis szenzáció vágyból írhatta s a hatást várta. A rendőri jelentés egészen elferditve lett közölve.

Hivatkozik a multkori tárgyalásra, a mikor egy fiatal hirlapíró hasonló bűnért ítélték el; az a hirlapíró is akkor támadta meg a védtelen nőt, a mikor súlyosan megsebesítve feküdt a kórházban; ennek a cikknek az írója is akkor támadta meg a panaszos, a midűn ki volt úzve saját lakásából s az egész környék lakossága folyton üldözte.

Hogy a vádló terhére közölt dolog nem igaz, azt szerinte teljesen igazolja a törvényszéki megszüntető végzés, a mely világosan kimondja Weiszberger ártatlanságát.

Végül kéri az esküdteket, hogy mondják ki a vétkeket s polgártársuk megsértett becsületét állítsák vissza.

A védbeszéd.

A vád elhangzása után dr. Stokker József ügyvéd terjesztette elő a következő védbeszédet:

Tekintetes kir. Törvényszék!

Mélyen tisztelt Esküdt Urak!

Készséggel hajtom meg az elismerés zászlóját dr. Kiss Dénes kollegám előtt igazán szép beszédéért. Mert hogy beszéde hetorikai szempontból szép volt, azt lehetetlen el nem ismerni; de — és itt jön az a fatális »de« — csakis hetorikai szempontból. Mert a mi a ténybeli állításokat és az azokhoz fűzött logikai és jogi következtetéseket illeti, e tekintetben már a legnagyobb mértékben nem vagyok képes egyetérteni vele. Nevezetesen:

A sajtótörvény 13-ik §-a ugyanis ezt mondja: »Sajtóvétségéért büntetetik a szerző; ha ez nem tudatnék, a kiadó; ha ez sem tudatnék, a nyomda vagy metszde tulajdonosa.« Ezen §-ban van tehát kimondva az az elv, melyet mi a közéletben, de meg jogászilag is a fokozatos felelősség elvének nevezünk. A törvénynek szavai itt oly világosak, hogy azok értelme vita tárgyát sem képezheti. Ki van mondva bennök, hogy a sajtó útján elkövetett vétségeért felelős, tehát felelősségre vonható vagy a szerző, vagy a kiadó, vagy a nyomdát; de sehol olyan törvényes intézkedést nem találunk, mely a felelősséget cumulative halmozottan állapítaná meg, hogy t. i. felelős, tehát büntethető a szerző is, a kiadó is, a nyomdát is. A fokozatos felelősség elve vagyilag: ehhez kétség nem férhet.

Nemcsak védő-ügyvéd vagyok, hanem ember is. Nem ismeretlenek tehát előttem az emberi kedélyvilágnak különféle érzelmei, mozgatai. És így tudom, értem azt is, ha valaki, aki megsértett, vagy magát megsértettnek gondolja, ezen valódi vagy képzelte sérelemért a legnagyobb mértékben igyekszik magának elégtételt venni. Röviden és magyarosabban ezt így fejezik ki: a bosszúvágy nem ismer korlátokat. És ez a korlátokat nem ismerő bosszúvágy indíthatta csak magánpanaszost arra, hogy pert indítson, büntetést kérjen mindkét védelem, t. i. nemcsak ifj. Márkus János, hanem dr. Vucskics Gyula ellen is. Amde azért élünk rendezett ogállamban, azért alkotott ez az ezeréves magyar állam törvényeket, hogy korlátot emeljen nemcsak az önkénykedésnek,

de a bosszúvágynak is, melyek önmagukra hagyatva mindig túllépnék a megengedhető határvonalakat. S miután meg van alkotva a sajtótörvény, s annak 13-ik §-ában ki van mondva a fokozatos felelősség vagyilag elve, ezen törvényt respektálni tartozik magánpanaszos is. Vagy dr. Vucskics Gyula, a lapnak felelős szerkesztője, vagy ifj. Márkus János, az inkriminált cikk szerzője ellen lehet tehát kereseti joga, de mindakettő ellen egyszerre semmi esetre sem.

A törvény értelmében sajtóközleményekért felelős első sorban a szerző. Az inkriminált cikkek szerzője ifj. Márkus János; beismeri, hogy azokat ő írta; a felelősséget érettség elvállalja. A lap szerkesztőjének, kiadójának, nyomdátőjének felelőssége csak subsidiarius, másodlagos, mit a hivatott törvényszakasznál világosabban fejez ki eme szavakkal: »ha a szerző nem tudatnék.« Azt hiszem, tek. kir. tvszék és mélyen tisztelt esküdt urak! hogy bár röviden, de azért eléggé világosan, magából a törvény szavaiból kifejtettem azt, hogy magánpanaszosnak a rajta állítólag elkövetett sérelemért dr. Vucskics Gyula védelem ellen kereseti joga nincs és nem is lehet. Mert hiszen ha a magánpanaszost vezérlő korlátlan bosszúvágy álláspontjára helyezkednénk, akkor az ő intentiója szerint a vádlottak padján kellene ülni az inkriminált cikkek szerzőjének, a lap felelős szerkesztőjének, kiadójának, a nyomdavezetőnek, a cikket kiszedő nyomdászgyerekeknek, a lapkihordóknak, — sőt még talán nekem is, ki nem vettem ugyan részt a cikk megírásában és közzétételében, de azért bűnös vagyok, mert magánpanaszost jogosnak vélt bosszúja kielégítésében szerény tehetségemhez képest megakadályozni igyekszem.

Az inkriminált cikkeknek dr. Vucskics Gyula nem szerzője. Azoknak közzétételében vétke nem lehet, mert hiszen itt van ifj. Márkus János, ki a felelősséget azokért elvállalta. Dr. Vucskics Gyula sem rágalmazást, sem becsület sértést nem követett, de nem is követhetett el ezek szerint magánpanaszossal szemben. Miért is nemcsak védői tisztelemből kifolyólag, de saját meggyőződése szerint is arra kérem a mélyen tisztelt esküdtiszteket, mondja ki védelemem dr. Vucskics Gyulára egyhangulag a nem vétkes-t.

Ezútan szabad legyen áttérnem magánpanaszos vádjának voltaképeni tárgyára.

* * *

Rágalmazás és becsületsértés miatt emel vádat és kér büntetést magánpanaszos védelemem ifj. Márkus János ellen. Az inkriminált közlemények, melyekre ezen vádak alapítva vannak, szószerint a következők: (felolvassa)!

Lássuk a vádat egyenkint!

Hol van ezen cikkekben a becsületsértés? A btky. 261-ik §-a a becsületsértést így definiálja: a ki más ellen meggyalázó kifejezést használ, vagy meggyalázó cselekményt követ el, — a becsületsértés vétségét követi el. Magánpanaszos nem precizizozta, hogy az inkriminált cikkek mely passzusait tekintve meggyalázó kifejezést tartalmazóknak, tehát becsületsértőnek; de mert vádlevelében aláhuzta ezen kifejezést: »hogy brutálisan bánt a cselédeivel« és mert ennél erősebb kifejezés a cikkekben sehol sincs, azt kell feltételeznem, hogy ezt tekintve becsületsértőnek. Csakhogy e tekintetben magánpanaszos nagyon téved; mert az, hogy valaki brutálisan bánik cselédeivel, becsületsértő kifejezést nem képez. Becsületügyi kérdésekben az országban első rangú tekintély a nemzeti kaszinó és annak tagjai közül nem egyről köztudomású, hogy a cselédjeivel szemben nagyon hamar eljár a keze, magyarul: brutálisan bánik velük, azért mégsem jutna senkinek eszébe ezért az illetőknek kizárását indítványozni. Es legyen nyugodt afelől magánpanaszos ur is, hogy azért, mert cselédjeit esetleg megrakja, tehát brutálisan bánik velük, ha különben egyik kelléke sem hiányzik hozzá, még lehet a »Nemzeti Kaszinó« vagy a »Parkklub« tagja. Ne akarjon tehát magánpanaszos ur katolikusabb lenni a római pápánál, akarom mondani: ne legyen érzékenyebb becsületügyi kérdésekben a »Nemzeti Kaszinó« választott bíróságánál, már csupán azért se, mert az nem jól veszi ki magát! Az az állítás, hogy

valaki gorombán bánik a cselédeivel, nem diszkvalifikáló, nem meggyalázó.

Egészen más kifejezések azok, melyeket törvényünk és bíróságaink állandó gyakorlata becsületsértőknek minősít. Így például magánpanaszos nejének azon tette, melyet a 7397/1897. sz. a jkvben maga előad, hogy t. i. cselédjét Mike Zsófiát szembe köpte, ez utóbbira nézve bizonyára becsületsértő. Ilyen tettek, és ehhez hasonló kifejezések azok, melyek becsületsértést képeznek; de nem képez és nem képezhet becsületsértést az az állítás, hogy valaki cselédjeivel gorombán bánik.

Hogy milyen valakinek a modora, bánásmódja másokkal szemben? az függ egyrészt a műveltségi foktól, a lelkiületnek, kedélynek finomságától és még sok más egyébtől, első sorban különösen a vérmérséklettől. Lehet valaki művelt, finom érzésű, mindenki által elismert korrekt gentleman, pedig szangvinikus vérmérsékleténél fogva gyakran minden nagyobb ok nélkül megrakja cselédjeit. — Az az ifju Márkus János tehát, a ki megírta, hogy Weiszberger Lipót brutálisan bánt cselédeivel, nem követett el ezáltal becsületsértést; mert ez a kifejezés nem becsületsértő sem a törvény, sem a társadalmi felfogás szerint. Weiszberger Lipótra tehát nem lehet meggyalázó, diszkvalifikáló kifejezés az, ha gorombán bánik cselédjeivel; és ha ezen állítás akár igaz, akár nem, ezért ő lehet egy minden tekintetben korrekt gentleman. Becsületsértésről tehát szó sem lehet.

* * *

Lássuk a rágalmazást!

Ugy a rágalmazásnak, mint a becsületsértésnek tárgya az egyén becsülete; ennek védelme a törvények által pedig nem egyéb, mint elismerése azon magasabb erkölcsi tulajdonságoknak, melyek nélkül az egyén nem lehetne tagja a magasabb czélok elérésére törekvő emberi társadalomnak. A rágalmazás ebből kifolyólag nem más, mint olyan tettnek inquitatiója, olyan tettel való gyanúsítás, mely becsületlenítő arra nézve, a kiről állítatik. Alanyi tekintetben, tehát annak részéről, a ki elköveti, lényeges eleme a rágalmazásnak a gonosz szándék. A gonosz szándék fennforgása feltételezhető ott, de csakis ott, a hol valaki másról lealacsonyító dolgokat híresztel anélkül, hogy magának állítása valódiságáról előbb megnyugtató meggyőződést szerzett volna. Ez röviden a rágalmazásnak tudományos és nézetem szerint igen helyes teoriája. Alkalmazzuk ezen teoriát a jelen esetre!

Ifj. Márkus János hirlapíró volt. Elment a rendőrségre hírekért. Innen, tehát legillétebb helyről, hivatalos aktákból kapta a hírt mely aztán a lapban megjelent; megjelent pedig szóról-szóra ugyanazon alakban, a mint rendőri jelentésben foglaltatik. Sőt minden fontosabb ténykörülmény leírása előtt hivatkozás történik rá, hogy amint a rendőrségről értesülünk, amint a jelentés szól stb. Hát hivatalos aktáknak teljesen hü közzététele képezhet-e rágalmazást? Képtelenség ilyent még állítani is! — Hiszen akkor minden újság minden száma eltelne tucatszámoként kellene indítani a sajtópereket a rendőrségi és törvényszéki rovatok miatt.

Nem akarok hosszadalmas lenni, csak egy pár hasonló esetet említek fel. Mindnyájunk előtt ismeretes a Tarnóczy Gusztáv ellen lefolytatott és óriási feltűnést keltett Lázárovics féle csalási bűnper. Tarnóczy ebben fel lett mentve. Ha már mostó panaszos Weiszberger Lipót ur szerint gondolkoznék. Magyarország összes lapjai ellen sajtópert kellene indítani, mert mindmegannyi tárgyalta ezen esetet, nem éppen hízog jelzőkkel ruházván fel Tarnóczy urat. És ő mégsem indított sajtópert ezért egy lap ellen sem. Nem indított pedig azért, mert a lapok hivatalos akták alapján, tehát igazolható jóhiszeműséggel közölték, a mit közöltek. — Vagy itt van Pulszky Károly képtári igazgató esete! Hónapok óta cikkeznek róla az összes lapok, »sikkasztó« »szédelő« »tolvaj« és hasonló jelzőkkel. Mentessék fel már most Pulszky, vagy bármi okból szüntessék be ellene az eljárás, a Weiszberger uréhoz teljesen hasonló joggal indíthatna néhány ezer sajtópert.

De hát mit szabad akkor megírni a rendőri rovatban, ha az ilyen, szószerint hüen, a

legnagyobb jóhiszeműséggel közölt cikkek miatt is sajtópereket indít a tulságos egyéni érzékenység?! Mert csak tulságos egyéni érzékenység s az ebből kifejlődött bosszúvágy bírhatta magánpanaszost jelen per megindítására. Tárgyi tényálladéka a panaszolt rágalmazásnak abszolúte nincsen.

A mi az inkriminált közleményekben foglaltatik, hogy panaszos cselédjét kegyetlenül elverte, hogy azt ezen elveretés után kttörte a nehézség, hogy a leány a kórházba lett szállítva, hogy a cselédet a panaszos ur neje szembeköpte, hogy a »Rét«-en másnap a leány halálhíre terjedt el s ez idézte elő a lakosság lázadását és panaszos ablakainak beveretését: mindez be lett igazolva jelen végtárgyalás során. Hol van tehát itt a rágalmazás?

Nem tetszett panaszosnak, hogy ezen esemény teljesen úgy volt leírva, amint megtörtént és amint a hivatalos aktákban foglaltatik, a lapban megjelent? — Elhiszem neki! — De viszont higgye el magánpanaszos ur is nekem azt, hogy annak a Mike Zsófiának, a kit az ő felesége bestiának, komisz ringyónak nevezett, szembeköptött, a kit azután mellbe vágott, földre tepert, rugdosott, hajánál fogva ránczígált, még kevésbé tetszhetett ez az eljárás. És ifj. Márkus János védenczem, a ki ezen eseményt híven, hiteles helyről, hiteles aktákból szerzett értesülés alapján leírta, nem követett el sem becsületsértést, sem rágalmazást magánpanaszos ur ellen; mert amint már kifejtettem, az inkriminált cikkek becsületsértést vagy rágalmazást még azon esetben sem képeznének, ha tartalmuk nem felelnek meg a valóságnak; annál kevésbé tehát így midőn beigazoltan szóról-szóra igazságot közöltek. — Védenczem pedig, midőn azt a cikket megírta, nem támadta meg becsületében magánpanaszost — mint ő eladja — azért, mert a zsidó, hanem védelmébe vette ezt a Mike Zsófiát, aki cseléd ugyan, de azért még is csak ember, magánpanaszossal ugyanegy Istennek a teremtménye és általa mégis nem emberbaráti módor lett elkezelve. — No kérem! ha már ilyesmit sem volna szabad megírni az újságokban akkor zárjuk be a boltot, szüntessük be az összes újságokat és tagadjuk meg még azt is, hogy az évezredes Magyarországon volt valaha gondolat és sajtószabadság.

Nem szándékozom itten akadémikus értekezést tartani az antiszemizmus mibenléte, jogosultsága vagy jogosulatlansága fölött; már csupán azért sem, hogy ne vegyem hosszabb időre igénybe a Tekintetes kir. törvényszék és a mélyen tisztelt esküdt urak türelmét. De mert ezen vád lett emelve védenczeimmel szemben, kötelességem ez ellen védekezni. Védelmem sarkpontja pedig az, hogy sem az inkriminált két cikk tartalma, sem védenczeim gondolkozásmódja, sem a »Tiszántul« általános irányzata nem antiszemita. Nem követem azonban magánpanaszos példáját, nem teszek hangulatkeítésre célzó nagyhangu kijelentést, hanem be is bizonyítom, a mit állítok.

Nem régen történt, hogy Nagyvárad társadalmának egyik legtekintélyesebb, legtiszteltebb keresztény polgára ellen a lopás megbecstelenítő vádját emelte egy szintén előkelő nagyváradai zsidó polgár. Emez utóbbi által megindított bünperben a vádlottnak ártatlansága kiderülvén, felmentetett. Az izraelita polgár a felmentő ítéletet keményen megfélebbezte, a mi a méltatlanul bevádoltat még jobban elkeserítette. S midőn a legfelső forum is felmentette őt, hamis vád czimén ő indított bünvádi pert üldözője ellen. A nagyváradai kir. tvszék, mely előt a per folyt, más minősítés alapján egy hónapi fogházzal sújtotta a szóban levő izraelitát. Nagy feltűnést keltett akkortájtban ez a dolog. Mindenfelé beszéltek róla, csodálkozva, hogy miért nem közölték ezt az érdekes esetet a lapok?! — Nem közölte a »Tiszántul« sem és pedig azért nem, mert meg lett kérve, hogy hallgasson róla. Hozhatnék fel még sok-sok hasonló esetet, a hol zsidók kérelmére nem közölt a »Tiszántul« egyes dolgokat, melyek közlése az illetőket nem éppen kedvező világításban tüntette volna fel. — Az eset, amelyet elmondottam, megtörtént tény, úgy szólván mindenki tudja Nagyváradon. — Már mostan, ha a »Tiszántul« annyira antiszemita volna, annyira izgatna a

zsidóság ellen, mint ahogyan azt magánpanaszos feltüntetni igyekszik, kapva-kapott volna bizonyára ezen kedvező alkalomon: egyik tekintélyes emberében ütni egyet a zsidóságon.

Tekintetes kir. Törvényszék!

Mélyen tisztelt Esküdt urak!

Elmondottam mindazt, a mit ez ügyre vonatkozólag védenczeim érdekében elmondandónak tartottam. Kifejtettem, hogy az inkriminált közleményben sem becsületsértésről, sem rágalmazásról nem lehet szó. Nem lehet nemcsak azért, mert a cikkekben foglalt állítások valók, de azért sem, mert azon állítások Weiszberger Lipót urra nem megbecstelenítők. Kifejtettem, hogy védenczeimet ezen cikkek megírásánál és közzétételénél magánpanaszossal szemben semmiféle sértő szándék nem vezérelte, de nem is vezérelhetette; annál kevésbé lehet szó a cikkekben vallás elleni izgatásról. Most még csak pár szót legyen szabad szólanom!

A cikkek megírása és közzététele hivatalos akták alapján történt. Védenczeim tehát a forrás hitelt érdemlő voltában egy perczig sem kételkedhetek. Eszerint bebizonyított tény, hogy kifejtették a legnagyobb óvatosságot, a mit efféle cikkek megírásánál emberileg kifejezni lehet és így nem lehet szó még csak esetleges sértő szándékról sem. S hangsúlyozom azt, hogy nem a cikk idézte elő a lázadást, hanem a tett.

Mindezek alapján kérem a vádlottak teljes felmentését.

A replikák.

A védbeszéd után dr. Kiss Dénes a magánpanaszos ügyvédje hosszasan foglalkozott a védbeszédrel s czáfolni igyekezett annak egész tartalmát. Apróra felbontotta az egyes kérdéseket s kiemeli, hogy őket tisztán a becsület visszaállítása vezette s hogy az okozott kárnak csak kis részbeni megtérítését követeli. Foglalkozik azzal, hogy miért nem indított sajtópert a »Nagyvárad« ellen. Mint mondja, a nevezett lap mindjárt harmad nap vissza vont mindent s így az elégtételt adott. Ismételtlen kérte a »vétkes« kimondását.

Dt. Kiss Dénes szavaira pár szóval felelt dr. Stokker. Hangsúlyozta, hogy a lapot semmiféle vallási vagy faji kérdés nem vezette, csakis az igazságérzet. Kérte a vádlottak felmentését.

Weiszberger mit sem kíván előadni.

Dr. Vucskics Gyula, lapunk felelős szerkesztője élt ezzel a jogával s az alábbi beszédet mondotta.

A beszédéről nem akarunk kritikát mondani, csak azt emlíjük meg, hogy a szép beszéd nagy hatást idézett elő úgy az esküdtek között, mint a hallgatóság körében.

A beszédet a következőkben adjuk:

Tek. kir. Törvényszék!

M. t. Esküdt Urak!

Magánvádló képviselője ismételtlen hangsúlyozta a tárgyalás eddigi folyama alatt, hogy ő nem akar ezen esetről zsidókérdést csinálni; de vádlevelében antiszemita izgatással vádol bennünket s mindkét felszólalásában hivatkozik a Rét antiszemita hangulatára s arra, hogy ezt szította lapunk az inkriminált cikkekkel. Másrészt pedig kételkedik jogi képviselőnk azon kijelentésének igaz voltában, hogy nem programunk a fajgyűlölet s annak szítása. Mindezek arra készítenek, hogy rövid néhány szóban én is reflektáljak a körülményre a Tek. Kir. Törvényszék és a M. t. Esküdtek előtt.

Több, mint egy éve, hogy átvettem a »Tiszántul« szerkesztését. Önök előtt, váradai polgárok előtt nem szükséges ecsetelnem, hogy milyen körülmények között.

Programot adtam, melyet osztatlan rokonszenvvel fogadott az egész közönség. E programban többek között nyíltan kijelentettem, hogy a lap feladatának tartom védeni a kath. vallás jogait, javait, igazait és érdekeit, — mások vallásos meggyőződésének és jogainak tiszteltetésével.

M. t. Esk. Felemelt fővel és nyugodt lelkiismerettel mondhatom, hogy e programhoz hű maradtam: a felekezeti és fajgyűlölet mindenkor távol állott tőlem, ki a ker. felebaráti szeretet magasztos tanának hivatott hirdetője vagyok és távol tartottam a gyűlölködés és izgatás szellemét a laptól is.

Pedig lett volna alkalom elég elhinteni a gyűlölködés és egyenlenség konkolyát. Ügyvédem felhozott beszédében egy esetet, a midőn izraelita vallásu polgártársam egyszerű felkérésére kihagytam a lapból a reá kompromittáló dolgokat. Hosszu névsort tudnék ezekből összeállítani.

Asztalfiókomban nem egy 'sikerült' dolgozat van elzárva, mely csak azért nem lett közzéve, mert a fajgyűlölet bélyege van rajtuk.

Mikor éppen a mostani ügyből kifolyólag e nemes város köztisztelőiben álló rendőrkapitánya attól félt, hogy abból zavargások keletkezhetnek, egyetlen szavára abbahagytam a polemikát és levettem a napirendről a fennforgó ügyet. Bátran merem mondani, hogy helyzetemben más alig tette volna meg. Én megtettem, mert többre becsülöm a társadalom békéjét a szenzáció hajhászásnál.

Ennek a békés iránynak meg is lett a jó következménye. Olyan elismerésekre hivatkozhatok, amilyennel nem sok szerkesztő dicsekedhetik. Nem hozom itt elő az igen előkelő állásu férfiaktól nyert dicsérő nyilatkozatokat, nem akarok ünetszerű reklámmal érvelni, hogy mennyire emelkedett az előfizetők száma, nem hivatkozom arra, hogy a lap tekintélyre tett szert, melynek befolyását ma százan keresik.

Megvallom, kellemetlen dolog, mikor nekem, ki a szeretet vallásának szolgája vagyok, azon vád alól kell tisztáznom magamat, hogy fajgyűlöletet szítottam. Megtehettam volna, nem éppen valami óriási áldozat árán, hogy megváltsam magamat e kellemetlenségtől. De nem tettem, mert biztam az Önök igazságérzetében, hogy a tárgyalás alapján elégtételt adnak nekem a méltatlan meghurcolásért. Ügyvédem és én az eddig előadottakban is elég adatot szolgáltatunk erre. Nem is akarok becses türelmükkel visszaélni, de legyen szabad még egyet felhoznom.

A városuj polgármesterének Bulyovszky Józsefnek tiszteletére rendezett banketten történt, hogy ott egy pohárköszöntőt mondtam, amelyben nem kértem privilégiumot, nem kértem kiváltságot hitfeleim számára, hanem arra kértem a város atyját, hogy felekezeti és párt különbség nélkül védelmezze a város polgárainak jogait és érdekeit. Abban a lapban, amely nem egyszer kiméletlenül támadta a Tiszántult, a »Nagyvárad«-ban, egy zsidó vallásu tekintélyes ügyvéd. Dr. Gyémánt Jenő örömmel, lelkesedéssel üdvözölte felszólalásomat és azt a reményét fejezte ki, hogy ez egy jobb jövőnek a hajnalát képezi.

Tek. K. T., M. T. Esk. Ezek után azt hiszem, felesleges is tovább védekezni az ellenem felhozott vádak ellen. Különben is Weiszbergernek cselédjével való bánás módja sokkal jelentéktelenebb dolog, semhogy azt kapcsolatba lehetne hozni eszmék harcával, az antiszemizmussal.

Személyes gyűlölet pedig a cikkek kiadásában és megírásában éppen nem vezethetett bennünket. Sem én, sem az inkriminált cikk írója mind e mai napig — őszinte nagy sajnálatunkra — nem is láttuk, nem is ismertük a magánvádlót, a cikkek közzétételében egyedül az igazságérzet, a humanizmus és a hírlaprói

kötelesség vezetett: üldözni a bünt, védelmezni az elnyomottat.

M. t. Esküdtszék! Nyugodtan teszem le soromat az Önök kezébe. Az a verdiket, amelyet Önök hozni fognak, ítélet lesz azon irány felett, amelyet én eddigi pályámon a sajtóban és a társadalmi életben követtem. Ha, amint jogosan hiszem, felmentő lesz az ítélet, ez azt mondja nekem, hogy ki kell tartanom a helyen hova a bizalom helyezett, meg kell maradnom az irány mellett, melyet eddig követtem, melynek ezéjla a társadalom féltett békéjének megőrzése. Ha pedig, amit nem tudok feltételezni Önökről, lesújtó lesz az ítélet, akkor is tudni fogom kötelességemet; mert az igazság és az elv nem tür megalkuvást. Az igazság győzelmet ideig-óráig fenn lehet tartóztatni, de végleg megakadályozni — nem lehet. Börtönbe vagy koporsóba zárják is bár az igazságot, kitör az és eget kér. Én pedig meg vagyok győződve, hogy az igazság szent ügyét szolgálom.

Nincs több szavam védelmemre. Nyugodtan várom bírám ítéletét.

Még ifj. Márkus János mondott néhány szót védelmére a melyben hangsúlyozta, hogy kész lett volna elégtételt adni, de panaszos nem kért tőle.

Ezzel a bizonyítási eljárás véget ért. Az elnök röviden összegezte az egész dolgot s az után feltette az esküdtek elé a kérdéseket.

1. Az inkriminált cikkben foglaltatik-e rágalmasz?
  2. Ha nincs benne rágalmasz, tartalmaz-e becsületsértőt?
  3. Az első cikk kiadója *Vucskics Gyula*-e?
  4. A második cikk kiadója *Vucskics Gyula*-e?
  5. Az első cikk írója *Márkus*-e?
  6. A második cikk írója *Márkus*-e?
  7. Az első cikkben foglalt rágalmaszban vétkes-e *Vucskics Gyula*?
  8. Az első cikkben ha nincs rágalmasz, vétkes-e a becsületsértésben *Vucskics Gyula*?
  9. A második cikkben foglalt rágalmaszban vétkes-e *Vucskics Gyula*?
  10. A második cikkben ha nincs rágalmasz, vétkes-e *Vucskics Gyula* a becsületsértésben?
  11. Vétkes-e *Márkus* az első cikkben foglalt rágalmaszban?
  12. Vétkes-e *Márkus* az első cikkben foglalt becsületsértésben?
  13. Vétkes-e *Márkus* a második cikkben foglalt rágalmaszban?
  14. Ha nincs a második cikkben rágalmasz, vétkes-e *Márkus* a becsületsértésben?
- Az esküdtszék visszavonult s egy félórai tanácskozás után hirdette ki *Böszörményi Géza* elnök az esküdtszék *verdictjét*, a mely a következőleg hangzik:

- az első kérdésre 10 nem, 2 igen,
- a második kérdésre 10 nem, 2 igen,
- a harmadikra 12 igen,
- a negyedikre 11 nem, 1 igen,
- az ötödikre 12 igen,
- a hatodikra 12 igen,
- a hetedikre 11 nem, 1 igen,
- a nyolczadikra 12 nem,
- a kilencedikre 12 nem,
- a tizedikre 12 nem,
- a tizenegyedikre 8 nem, 4 igen,
- a tizenkettedikre 10 nem, 2 igen,
- a tizenharmadikra 8 nem, 4 igen,
- a tizenegyedikre 10 nem, 2 igen.

A verdict alapján a törvényszék a vádlottakat felmentette s a felmerült költségekben a vádlót elmarasztalta. Az ítélet ellen panaszos semmiségi panaszt nem jelentett be.

UJDONSÁGOK.

TÁJÉKOZTATÓ.

November 18. A Biharmegyei Nőegyetangversenye és táncszestélye a Sasban.
November 21. Városatyaválasztás V.-Olaszi városrészben.

November 21. D. e. 11—12-ig felolvasás iparosok részére dr. Türr Lajos.

November 21. Az iparos ifjuság helyiségének táncszal egybekötött megnyitása.

November 28. D. e. 11—12-ig felolvasás iparosok részére dr. Tóth Mihály.

November 28. A Szigligeti-társaság felolvasó ülése, d. e. 11 órakor a jogakadémián.

November 29—30. Jegyző szigorlat a vármegyeházánál.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 10 krért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5 óráig 20 krért. Más időben 50 kr.

* **A királyné nevenapja.** A nemzet hála minden évben megnyilatkozik a koronás felséges asszony: *Erzsébet* királyné iránt különösen legmagasabb névünnepe alkalmából. Az a szeretet, mely félszázad óta él Ő Felsége szívében, visszhangra kél milliók és millióknál s hálaímba forr össze a nemzet védangyalának drága életéért. A holnapi névünnepe alkalmából a várad-olaszi r. kath. plebánia templomban hálaadó isteni tisztelet lesz bemutatva a királynéért, melyre a nagyváradi és biharmegyei nőegylet elnöknője: b. *Gerliczy* Felixné urnő a következő felhívást bocsátotta ki:

A Nagyváradi és Biharmegyei Nőegylet választmányi, valamint rendes tagjait ezuttal kérem föl, hogy szeretett *Erzsébet* királynénk nevenapja alkalmából *Dencs* cz. kanonok által szolgáltatandó istenitiszteleten lehetőleg számosan megjelenni sziveskedjenek. *Erzsébet* királyné mint egyleti árvaházunk legmagasabb védőnője iránti igaz szeretetünk és hódolatunk lerovására gyűlünk össze nevenapja alkalmából a v.-olaszi r. kath. plebánia templomába, hol az ünnepélyes isteni tisztelet f. hó 19-én délelőtti 10 órakor lesz. Nagyvárad, 1897. nov. hó 17.

Özv. báró *Gerliczy* Felixné, egyleti elnöknő.

* **Uj törvényszéki aljegyzők.** A hivatalos lap mai száma közli, hogy az igazságügy-miniszter *Görömbey* István nagyikindai és *Hermann* Aladár nagyváradi kir. törvényszéki joggyakornokokat a nagyváradi kir. törvényszékhez aljegyzökké nevezte ki.

* **Nagyváradiak a párisi világiállításon.** Az a nagyváradi bizottság, mely elhatározta, hogy akciót indít annak érdekében, hogy Biharmegyéből és Nagyváradról is minél többen vegyenek részt az 1900-ik évi párisi világiállításra tervezett társas kirándulásban, tegnap ismét ülést tartott a kereskedelmi és iparkamara helyiségében, a melyen résztvettek *Cziffra* Gerő, *Janky* József, dr. *Berkovics* Ferencz, *Hranyiczky* Károly, *Glac* Antal, dr. *Sarkadi* Lajos, *Fehér* Dezső és *Halász* Lajos. A bizottság elhatározta, hogy nagy agilitást fog kifejteni a siker érdekében és remélik, hogy a társas kirándulásban Biharmegyéből számosan fognak résztvenni.

A részvételi díj ez évben jelentkezőknek 250 frt és erre különösen felhívják a közönség figyelmét, mert jövő évben már 260, a kiállítási évben pedig már 280, frt lesz a részvételi díj. A részvételi díj egyébként havi 8, vagy negyedévi 24 esetleg félévi 48 forintos összegekben fizethetők be Párisban a tartózkodás nyolcz napra van tervezve. Részletes felvilágosításokat szivesen ad és jelentkezéseket elfogad a nagyváradi bizottság bármelyik tagja.

* **A „Gyermek-kórház“ vagyona.** Nagyvárad város legközelebbi közgyűlése akként határozott, hogy a néhai *Sztaroveczky* Imre által egy Nagyváradon felállítandó „Gyermek-kórház“ alapjára hagyományozott kótykelti birtokot a tanács kiküldöttei és szakértők megbecsülik. Kedden ment ki a bizottság *Dú* s *László* városi főügyész elnöklele alatt *Ragány* János főszámvevő, *Komlóssy* József tb főjegyző, *Csordacsics* Ferencz városi építő, *Guttman* József építész és *Osterlamm* Armin kir. erdőfelügyelő. Megszemlélték a 699 katasztrális hold szép, szalás erdőt, mely cser, tölgy és bükkfákból áll s levágható állapotban van. A becs-

lés szerint mintegy 67 ezer köbméter fa van az erdőben. Az erdő üzemterv szerint kezelteik. Ezenkívül van szántó föld. Az épületek között egészen avultak is vannak, de egy részük teljesen jókarban levő. A főépület hátsó fala rossz, de a többi része egészen jó. A faépületeket tatarozni kell; két istálló majdnem teljesen új. Az egész birtok becsértékét most számítják ki és állítják össze. Annyit már biztosan konstataáltak a bizottság szakértő tagjai, hogy a város által a birtokba vételért fizetni szándékoltt összeg nem magas s mindenesetre előnyére válik az átvétel a városra nézve.

* **A közvilágítás rendezése Debreczenben.** A szomszédos debreczenben a közvilágítás dolgába körülbelül úgy vannak mint nálunk, csak ott már előbbre haladt az ügy, a meny nyiben már a pályázatok is beérkeztek, míg nálunk néhány évig érvényes a gázszersződés. Debreczen a közvilágítás biztosítása végett országszerte meghirdette a pályázatot. Mindössze három ajánlat érkezett be a kitűzött határidőig: u. m. 1. a villamos és közlekedési vállalatok részére alakított részvénytársaságé, 2. az egyesült villamossági r.-társaságé, 3. a magyar vasúti forgalmi r.-társaságé. Sejtethető, hogy mindhárom ajánlat villamos világitásra vállalkozik. Az augsburgi légszesz társaság, melynek tulajdonában van a Debreczeni gázgyár, nem pályázik; ezt külön beadványban tudatta a várossal; sőt azt is bejelentette, hogy a pályázat kiírását reá nézve sérelmesnek, szerződésben biztosított jogaiba ütközőnek tekinti.

* **A polgármester itthon.** Nagyvárad város polgármestere: dr. *Bulyovszky* József vasárnap a fővárosba utazott, hogy egyik másik fontosabb ügyben a miniszteriumban eljárjon. Mint értesülünk, a polgármester utazása sikerrel járt s több fontos ügyet a városra nézve sikerült kedvezően elintézni. Dr. *Bulyovszky* József tegnap éjjel érkezett vissza Nagyváradra.

* **Schenk Emil halála.** Lapunk tegnapi számában már megemlékeztünk *Schenk* Emilnek, a nagyváradi előkelő társadalom köz-tiszteletben állott tagjának elhunytáról. A derek öreg ur halála városszerte mély részvétet keltett. Az ügyvédi kamara helyiségére kitűzték a gyász lobogót. A temetés ma, csütörtökön délután 3 órakor lesz s azon az ügyvédi és birói kar, valamint egykori bajtársai: a 48-as honvédek testületileg vesznek részt. A családi gyászjelentés a következő:

Özv. *Schenk* Emilné szül. *Scheffer* Lujza a maga, valamint gyermekei: *Lajos*, *Irma* férj. *Reindl* Istvánné és gyermekei: *Lujza* és *Sárika*; *Jolán*, özv. *Vagaszk* Arpádné és gyermeke: *István*, valamint számos más rokon, ismerős és jóbarát nevében is fájdalomtelt szívvel tudatják a szerető jó férj, a legjobb édesapa, após, nagyapa és rokon *Schenk* Emil, nyug. törvényszéki biró és hites ügyvéd, volt 48—49-iki honvéd hadnagynak folyó hó 16-án d. u. 3 órakor életének 68-ik és boldog házassága 35-ik évében rövid szenvedés után történt gyászos elhunytát. A megboldogult drága halott földi maradványai ugyan e hó 18-án d. u. 3 órakor fognak a róm. kath. egyház szertartása szerint *Szaniszló*-utczai lakásán be-szenteltetni és az olaszii sirkertben örök nyugalomra tétetni. Az engesztelő szentmise áldozat ugyan e hó 19-én fog az olaszii plebánia templomban az egek Urának bemutatatni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokonai, barátai és tisztelői tisztelettel meghívotnak. Nagyvárad, 1897. november 16-án. Béke hamvaira!

* **Vereschagin Budapestben.** Háromnapja hire futott a fővárosban, hogy a világhírű orosz festő, *Vereschagin* — ki jelenleg Bécsben tartózkodik — rövid látogatásra Budapestre jön. Renkivüli port vert föl ez a hír a fővárosban. S möhön készültek az illusztris látogató fogadására. És tegnapelőtt este csakugyan meg is érkezett ő. Csendben, kerülve az ünnepeltetést, egyenest egy *Kerepesi* uti szállóba hajtatott; kis olcsó szobát

kért, egyszerű vacsorát. Bizony; a szálloda személyzete meg volt lepve mikor annyi igényteleniséget látott. Hogy is ne! Hiszen szinte köztudomású a dolog, hogy ő világhírű művész dugaszdag is egyszersmind. — No, de mindentől eltekintve, a nagy vendég lefeküdt, s meghagyta a szolgának, hogy reggel 6 órakor felkeltsék, mert tovább utazik. A szálloda személyzete lábujjhegyen járt és minden zajosabb érelemnyilvánítástól tartózkodott. Az szálloda tulajdonosa pedig különös kedvezmény képpen mutogatta — a legrégibb törzsvendégeknek a vendégkönyvet melynek legfrissebb bejegyzése így szól: Wasila Wereschagin, dn Wiene. — Szinte nimbusz szállt az épületre magára is. — Kora reggel azután a fényes vendég felkelt felöltözött, a hajlongó szolgaszemélyzet sorfala között kilépett a kapun, és a mint az egyik lap helyszíni tudósítója megemlítette — különös barátságos hangulatban megrázta a folyton bókoló szállodás kezét, aztán elhatjartott, végleg. Nos és akkor vette észre az örömeiben szinte kipirult szálló-tulajdonos, hogy a fizető pinczérnek mely kinos zavar tükröződik arcáról. — Ilyen, az illusztris vendég — ugylátszik szórakozottságból — tökéletesen megfedkezett arról, hogy a távozásakor — — fizetni is szokás. Hm, hm. Pedig az előzékeny vendéglős még azt is megkérdezte a nagy vendégtől, hogy hova küldje a czimére esetleg érkező leveleket. De — sajtóságos — a tünődő lángész erre a kérdésre nem felelt mást, mint azt, hogy: köszönöm, ő köszönöm. — Képzhetni a boldog korecsmáros örömet, neki adósa Wereschagin! — a dugaszdag művész! — Hanem akkor aztán a mikor egy jóakáró ismerőse megmutatta a nagy művész hiteles arcképét, — hej! akkor nagyon savanyu lett a szállodás ábrázata. Gondolhatják!, a tünődő szerény lángész, a nagy vendég egy cseppet sem hasorlított Wereschaginra, — sőt mi több, fölöttébb egy ügyes sipisre.

* **Halálozás.** Egy derék iparospolgár: L é v a y László kályhás tegnapelőtt elhunyt. Temetése nagy részvét mellett tegnap délután ment végbe Vámbház-utcai házatól. A holttest felett Sulyok István ev. ref. lelkész szép gyászbeszédet mondott. Az elhunytat az olaszii sírkertben helyezték örök nyugalomra. Béke poraira!

* **Tizenhetedszer is öngyilkos.** A napokban tettünk említést azon érdekes bécsi munkás-asszonyról, Holzbauer Teréziáról, a ki 16 ízben megöngyilkolta önmagát, anélkül azonban, hogy végső sikert ért volna el. Mindannyiszor a kórházba vitték, s mindannyiszor, mint gyógyultat bocsátották el. Ugyanigy történt néhány nappal ezelőtt is. És a konok hölgy, alig hogy a kórház kapufélfájának bucsut mondott, első kötelességének azt tartotta, hogy egy pakli gyufát fölhörpintsen, folyékony állapotban. Ezuttal tehát a 17-ik öngyilkossági kísérlet zajlott le Holzbauer Terézia magánéletében. A 17-ik, de nem utolsó. Mert föltehető, hogy ismételtlen gyógyultan hagyja el a kórházat és újra a gyufaitalokra adja a fejét — még pedig hatóságilag oltalom alatt. És erről az alakzatról azt mondják a bécsi kórházi orvosok, hogy munkakerülő. — Hamis üzlet, nemde? valakit, a ki nyilvánvalólag magán — veszélyes bolond, munkakerülőnek nyilvánítani és szabadjára engedni. — A 25-ik öngyilkossági jubileum napja — ugy látszik — hova tovább beköszönt majd; az elszánt hölgy legalább szívvél-lélekkel rajta van. Mint halljuk, a bécsi hatóságilag engedélyezett öngyilkosok Egyesülete (Czégjegy: A hafál: álom!) aranyéremmel, diszoklevéllel és két waggon kénes gyufával szándékozik az öngyilkosságokban megöszült Holzbauer Teréziát kitüntetni — szájkosár nélkül.

* **Felhívás a katonaszökevényekhez.** A katonai ügyosztály a következő felhívást teszi közzé: A véderőről szóló 1889 VI. t. cz. végrehajtására vonatkozó utasítás I. rész 80 §. b. pontja értelmében azon állítás köteles szökevények, a kik 36-ik életévökben vannak illetőleg ezt az életkort a f. évben töltik be és ez ideig sorozó bizottság előtt nem állottak, avagy véglegesen nem tettek eleget állítás kötelezettségüknek, a sorozó bizottság előtti megjelenésre nyilvánosan felszólítandók lévén: az 1861-ik évben született és ismeretlen tartózkodása következő törvényellenesen távollévő hadköteleseket u. m. Deutsch Izsák, Glück József, Varga

György, Schlesinger Márkus, Schönman Volf, Lakatos Károly, Zvirn József, Fehér István, Kollidinszky József Ferencz, Rafal Jeremiás, Molnár Ferencz, Farkas Károly, Korcza Károly, Csépp Rudolf Károly, Kohn Móricz Mozes, Gallieb Ignác, Szabó Gyula, Csabai György, Bokor János, Schwarcz Dávid Jakab, Nagy József, Zsibaszniczky Ignác Venczel, Kohn József, Kuzér János, Zsenge Gábor, Papp Mihály, Friedman Bernát, Császarovszky Béla, Kordován József, Vári Béla, Gelbak Géza, Papp Demeter, Grosz Neyr, Krausz József és Schwarcz Izrael Mendit ezennel felhívom, hogy hadkötelezettségük teljesítése végett hivatali helyiségemben (olasz kisváros háza, Szechenyi szállóval szemben) f. évi december hó 31-ig multhatatlanul jelentkezzenek. Nagyvárad 1897. nov. 15. D a r v a s s y tanácsnok.

A sikkasztó rendőrtanácsos.

(Saját tudósítónktól.)

Budapest, nov. 17.

Ma volt a párbeszéd napja.

A közvádoló kir. ügyész tömör és szép beszédben mondja el a dolgát. Tárnyilagos, igazságos és — méltányos. Minden szava megszívlelésre méltó és megelégedéssel olvashatják azok, kiket ez a tárgyalás, elejétől fogva a végéig, érdekelt.

És a közvádoló fényes dolga mellett bizony silány az az érvelés, a melylyel a védő emel szót védenecze mellett. Szürke, banális és üres, rémitően üres. Bizony, mikor az ember azt hallja a védőtől, hogy védeneczére fölöttébb hátrányos körülmény ám az, hogy *nem kísérte őt ide* (a vádlottak padjára) az igaz embereket megillető jóhiszeműség és kezdettől fogva érezni volt kénytelen az ellenszenvnek azon súlyát, mely a bűnös emberekre nehezedik! — s ha még hozzá megdondolja az ember, hogy ezt olyanról mondja, akiről a tárgyalások során 16 okirat hamisítás és ugyanennyi piszkos sikkasztás bizonyult be, a kit mint tolvajt, a szegény ügyefogyott ügyfeleknek és alárendeltjeinek tolvaját hoztak a vádlottak padjára, — bizony mondom, elálmélkodik az ember. Ha az ilyen >védő-beszédek< elé nem azt látnók írva, hogy: *Visontai Soma dr. védő*, — hanem csak ennyit: Egy dilettáns, — bizony mondom, nem ütközünk meg a dolgon.

A vádló- és védő beszédek elhangzása után aztán szót emelt a vádlott is — természetesen a védő egyenes invokációjára.

A mai tárgyalásról különben, mely déli 12 óráig tartott, az alábbiakban adjuk részletes tudósításunkat:

Czárán István elnök pontban 10 órakor e szókkal nyitotta meg a tárgyalást:

»A szót átadom a kir. ügyésznek.«

Mészáros Tivadar dr. kir. alügyész azon kezdi vádbeszédét, hogy az embernek nem az észtehetség, hanem a jellem adja meg az igazi becsét mikor látja, milyen mélyre süllyedt egy már észtehetségénél fogva is jobb sorsa érdemes ember. Reflektál azután a vádlottak mindjárt a tárgyalás elején kifejtett érveléseire, amelyekkel azt akarta bizonyítani, hogy, mivel őt fegyelmileg már megbüntették, a büntető törvényszéknek nincs joga őt felelősségre vonni. Ezt az állítását, nézete szerint maga *Chudy* se hitte, de szinte önmagát akarta elámitani azzal a tévhittel. Ez is csak jellemnek gyöngeségére vall. Mindamellett kijelenti, hogy arra a négy esetre vonatkozólag, a melyekre nincsenek tanuk s a melyekre *Chudy* nem nyilatkozott, a vádat elejti. Ezután *Chudy* bűnlajstromának eseteit egyenként felsorolja, s ezek révén 16 rendbeli közokirathamisítással, 4 rendbeli sikkasztással és 12 hivatali sikkasztással vádolja őt. Közben *Gogolak* József gazdasági rendőrtanácsos is védelmébe veszi azzal a gyanúval szemben, mintha ez a tanu

néhai *Török* főkapitány emlékét kegyeletlen szavakkal illette volna. *Gogolak* nem azt akarta mondani, hogy az elhunyt főkapitány összejátszott *Chudyval*, hanem azt, hogy *Török* főkapitány bizonynyal tudott azokról a szabálytalanságokról, melyek a házbérek kezelése körül előfordultak, s valószínűleg felelőségre is vonta *Chudyt* aki egyébként bizalmas embere volt. Enyhítő körülményt a vádlottra nézve csak egyet tud: a büntetlen előéletét. Súlyosító körülmény főleg az, hogy *Chudy* főnökeinek bizalmával élt vissza, s hogy éppen ő, ki magas állásánál fogva hivatva lett volna példányképpül szolgálni alantasainak, éppen ő lépett a bűn lejtőjére. Kéri a vádlott megbüntetését.

Visontai Soma dr. védő röviden vázolja *Chudy* pályáját, a ki legutóbb elsőkelő, magas állást foglalt el. Nagy tehetsége, szorgalma, amelyet fölebbvalói mindig elismertek és méltányoltak, gyorsan emelték őt fokról-fokra. És ezeket a jeles tulajdonságokat, amelyek *Chudy* utat törtek egész a rendőrtanácsossáig, nem bírja sehogysem összeegyeztetni azokkal az alacsony bűnökkel, amelyek miatt a vádlottak padjára került. Köszönettel van az ügyész iránt, hogy néhány földerítetlen pontra elejtette a vádat, de lehetetlen, hogy az elejtett vádpontokról le ne vonja a konzekvenciát a feartartott vádpontokra, mert ezek is oly homályosan állanak előtte, hogy teljes bizonyossággal, egészen nyugodt lelkiismerettel a bíróság nem mondhatja bűnösnek a vádlottat. *Chudy* kezdettől fogva a legnagyobb előítéletekkel kellett küzdenie. Ő a törvényszék elé már mint egy hivatalától megfosztott fegyelmileg megbüntetett egyén állott. A rendőrség sietett letépni róla az aranygallért, nehogy valamiképpen egy állásától csupán felfüggesztett tisztviselő a vádlottak padján üljön. *Chudy* nem kísérte ide az igaz embereket megillető jóhiszeműség, ő az első percztől kezdve érezte annak az ellenszenvnek a súlyát, amely a bűnös emberekre nehezedik. Azután annak a beígazolására törekszik, hogy közokirat hamisításról itt szó sem lehet, hanem, ha ezek az aláírások tényleg *Chudy* től származnak, csak magánokirathamisításról. De hivatali sikkasztásról így is csupán egyről lehet szó, mert a felsőbb bíróságok számtalanszor kimondották, hogy a folytatólagosan, de egy czélzattal elkövetett sikkasztások csupán egy sikkasztást képeznek. Rendkívül nehéznek tartja ez esetben a védő helyzetét. A védelemnek az a feladata, hogy főleg a vádlott lelkiállapotát ismerje ki, hogy, mint a bűvár, leszállyva lelkének mélyére, cselekményeinek rejtett rugóit megérthesse. — Minthogy pedig a jelen bűnpör vádlottja a tárgyalás egész folyamán tartózkodott a felvilágosításoktól és a megjegyzésektől, a védő nem is pillanthatott be oly mélyen védenecze kedélyvilágába, mint a hogy szeretett volna. Hogy miért hallgatta végig némán a tárgyalást *Chudy*, az lélektani rejtély előtte, de mindenesetre nagyobb hatással volt reá, mint azok a vádlottak, a kik sablonosan beismerik vagy tagadják bűnüket, és a kir. ügyésznek semmi oka sincsen, hogy a vádlottat hallgatásáért megbörtölje. Ajánlja védenecze a bíróság jóindulatába.

Az ügyész rövid replikája és a védő duplikája után az elnök *Chudy*hoz fordult:

— Kíván-e nyilatkozni?

— Kívánok.

— Hosszasabban?

— Igenis.

(A tárgyalás folyik.)

IRODALOM.

— **Előfizetési felhívás A Keresztény erények** művelt világi közönség számára című műre. Irta: Dr. Franciszy Lajos theol. tanár, lelkiigazgató. E mű a keresztény erényélet tárgyalja, az isteni és az erkölcsi erények során. Tudományos módszert használ, erkölcsi alapon mozog, de a gyakorlatból vett és szorosán a gyakorlatra alkalmazott elvek vezérelése mellett.

Minden egyes erénynél kifejti annak fogalmát és részletesen, leíró előadással, magyar rászaz azokat a cselekedeteket, melyeket az illető erény az embertől, a különböző életviszonyok között követel. Tehát hitbuzgalmi

irányban halad. Világi közönség számára íródott, de azzal a törekvéssel, hogy papok is, különösen lelkipásztorok, hittanárok és lelkiigazgatók, tanulságos eredménnyel használhassák. A 20 ivre terjedő, csinos külsejű könyv árát — meg sem közelítve a nyomtatási költséget — igen alacsonyra, 2 koronára szabtuk, hogy a megszerzését és terjedését könnyítsük. Megrendelhető a szerzőnél Nyitrán, vagy Huszár István könyvkereskedésében ugyanott. Kérem a kath. közönség szíves érdeklődését és támogatását. Nyitrán, 1897. Szent-Mihály hava 16-án. Tisztelettel *A szerző.*

SZINHAZ ES MŰVESZET.

Erdekes hangverseny-re van kilátásunk jövő hó 15-én. Pevny Irén és Takács Mihály a m. kir. Opera tagjai és Noszeda Károly zenetanár és zeneszerző rendeznek ugyanis hangversenyt a Fekete Sas-ban. — Mint annak idején megirtuk, a hangversenyt eredetileg e hó 27-ére tervezték, Ezt azonban elhalasztották, mert 27-én kerül bemutatásra az Operában Leoncawello új dalműve a Bohéme, s ebben Pevny-nek jelentékeny szerepe van. A kiváló művészekre eleve is felhívjuk olvasóink figyelmét.

Igazságszolgáltatás.

A hamis tanulás következménye.

Egy többször megszakított ügyben hozott tegnap este a helybeli törvényszék ítéletet.

Az ügyet már kedden kezdték tárgyalni, de nem lehetett befejezni; tegnap reggel ismét kezdték tárgyalni, de a sajtótárgyalás miatt meg kellett szakítani és csak késő este lehetett befejezni.

A bünperre okot az szolgáltatott, hogy Berger Gyula és Kacz Márton helybeli lakosok egymással egy bérleti ügyben összekötésbe jöttek. Az ügyletből azután per támadt, mert Berger állítólag 300 frtot ígért Kacznak, amit ez nem akart neki megfizetni. Kacz a pénzért beperelte Bergert s mivel egy tanut is fogott Csillay Istvánnét a ki megesküdött arra, hogy jelen volt akkor a midőn Berger, a pénzt megígérte.

Berger azonban nem elégedett meg azal, hanem feljelentette Csillagnét hamis esküért, Bergert pedig hamis tanúzásra való felbujtásért.

A feljelentés alapján azután megindult a vizsgálat s tegnap végre meg is lett tartva a végtárgyalás.

A tárgyaláson Kacz nagyon kihívóan viselkedett, semmiről sem akar tudni, valamenyi terhelő kérdésre azt mondja: En kérem hiszen én mit sem tettem.

Csillagné az egész tárgyaláson ragaszkodott ahhoz, hogy ő jelen volt, de a beidézett őt tanu mind ellene vallott.

Erdekes részét képezte még a tárgyalásnak az, hogy a másik tanu Kinter a kit szintén Kacz arra akart bírni, hogy esküdjön meg mellette, tegnap ő azt vallotta, hogy előtte is megígérte a 300 frtot Berger s mivel vallomásaára meg is esküdött, az ügyész indítványára a vizsgálatot hamis tanúzás miatt ellene is megindították.

A tárgyalás végén, mikor az ügyvédek beszédjeiket már megtartották, s a törvényszék vissza akart vonulni ítélethozatalra, előállott Kacz és rámutatva Kiss Rezső kir. albiróra így szólott:

— Ez a bíró úr tegnap azt mondta, hogy én már voltam hamis tanúzásért büntetve. Aki valamit mond azt bizonyítsa is be. Az elnök természetesen erélyesen rendretasította Kaczo t ezért a támadásért s megmagyarázta neki, hogy a bírónak joga volt azt kérdezni.

A törvényszék rövid tanácskozás után Kaczo t hamis tanúzásra való fejbujtásért két évi börtönre, 300 frt büntetésre s 100 frt kártérítésre ítélte, míg Csillagné a hamis esküért egy évi börtönt kapott.

Az ítélet ellen vádlottak felebbeztek.

A nagyváradi kir. tábla kitűzött ügyei.

Előadó: *Dobosfy Alajos.*

1968. Lunkán Flóra — Ihicza Tódor s. t.
1969. Berényi Józsefné hagyatéki ügye
2022. Özv. Gáll Mihályné — özv. Pap Illésné.
2040. Dr. Hainory László — Leopold Rezső.
2053. Gyarmati András — Gyarmati Sándor.

Előadó: *Urbán Adolf.*

3441. Szücs Gyula becsület sértés.
3442. Tyrla Péter s. t. kecsület sértés.
3538. Miklovits Józsefné gyilkosság.
3612. Magori István becsületsértés.

Előadó: *Pojnár Dénes.*

3009. Györfi György súlyos testi sértés.
3144. Szanyi Péter hatóság elleni erőszak.
3509. Kerékvártó Mihály s. t. lopás.
3586. Venisch Péter Pál magánlak sértés.
2864. Zojka Mikuláné súlyos testi sértés.
2865. Irhás Nikulae és neje lopás.
2874. Buda Max súlyos testi sértés.
2875. Sírján Mihály s. t. jogtalan elsajátítás.

REGENY-CSARNOK.

VIZ ALATT.

Elbeszélés.

Irta: **ROVETTA G. Ford.: S. J.** 68.

Vagy talán leugrani Vicenza legmagasabb tornyáról?

Nem ez nem járná. Ez csak egy kőmives legény számára volna illő halál, ezt az Ariberti grófok utolsó sarjadéka nem választhatja magának és e mellett az sem lehetetlen hogy a helyett hogy fejtét szét zuzná, csak lábait törné el — és ez által neveltségessé tenné magát — látnia kellene anyját, hallania jajgatását és sirását!

Anyját? nem, nem akarja őt viszont látni Anyjának kétségbe esése őt sem engedné nyugodtan meghalni. Pedig ő azért keresi a halált, hogy nyugalmat találjon!

Ekkor tekintete egyszerre Elza arczképére esett, mely megszokott helyén állt az éjjeli szekrényen.

— Itt van ő a csalfa! gondolta Praudino magában és mintegy ellenállhatatlan hatalomtól kényszerítve közeledett a képhez, hogy a jól ismert arcvonásokat még egyszer megnézzé. — Nagyon sóhajtott. Kezeit mellén keresztbe téve állott a kép előtt; halványan és reszketve lépett közelebb hozzá, a drága vonásokon még egy mosolyt, az édes emlékeknek még egy jelt keresse, de — —.

Az ördögbe! mi történt itt! — Ki rutította el ezt a képet?

Praudino elővette az arczképet és az ablakhoz közeledett vele, hogy jobban láthassa. Erőt vett felindulásán és kezében a képpel sokáig állott az ablaknál gondolatokba mélyedve. Összeránczolt homlokkal vizsgálta és minél tovább nézte annál könnyebben lélegzett fel, annál inkább eloszlott szive fájdalma. Mi történt hát? Egy légy rutította el az előtte eddigelé oly kedves arcot, egészen megváltoztatva annak kinézését.

Az ifju egyre figyelmebben nézte a képet, de már nem tudott benne úgy gyönyörködni, mint az előtt.

Midőn egyizben az volt a divat, hogy a nők sötét, egészen testhez álló ruha derekakat hordtak, Elza is ilyent vett fel, de az oly szűk volt, hogy a nyaka és arca egészen kidagadt. Erre a jelenetre emlékeztette őt most a kép.

Akkor is csaknem neveltségessé tűnt fel előtte! Adni akarta a fiatal leányt és aprókat lépett, mert a szűk ruha akadályozta a járásban. — Valóban neveltségessé volt!

— És midőn efelett gondolkozott úgy találta, hogy Elza csakugyan nem érdemelte meg, hogy ő annyira szeresse! — Hiszen szive nem volt! Mesterség és hűség volt az egész lényé. Hazugok voltak érzelmei is. A fiatal érzélgős leánykát elakarta játszani, pedig — nagy anyja volt! Adni akarta a szerelmeit pedig nem volt szive!

Midőn ily gondolatok között szemlélte a képet, nem tudta magát visszatartani a nevetéstől. Hirtelen görcsös nevetés vett erőt rajta, mely azonban jót tett neki.

Komoly akart lenni ismét! leakarta győzni a pillanat benyomását, és nem akart többé a képre tekinteni.

De ez nem sikerült neki, mert újra reá nézett és újra elkezdett nevetni. Anélkül, hogy észre vette volna, perezről perezre vidámabb lett.

Csak nézte tovább a képet. Vizsgálgatta, de megváltozhatatlan tény kép állott előtte, hogy az a nő, kit az a kép ábrázol, nem az az Elza többé, kit az ő őrült szerelme magának elképzelt. Hanem a valóságos Elza, összes hibáival — — összes éveivel!

— És így Praudino lassanként azon meggyőződésre jutott, hogy az ő fiatal kora nem arra való miszerint ilyen kifestettvétséghez kösse le magát.

Mialatt Praudino szeretőjének képét vizsgálgatta, nem vette észre, hogy hogy Ursalina mama bejött a szobába és közvetlen mellette állott, némán, panasza nélkül, vizsgálva fiának szomorú arcját. De végre heves zokogás vett erőt rajta, a mely elárulta jelenlétét.

Praudino megfordult és megértette ezen néma, önmegadó fájdalomnak mérhetetlenségét.

— Anyám! Anyám! — kiáltott fel, ne sirj kérelek, ne sirj! Én meggyógyultam, esküszöm neked, hogy nem szeretem már többé őt!

— És csókokkal halmozta el a jó öreg asszonyt és hevesen szívéhez szoritotta, amint bizonyára átölelte volna Elzát, ha ez pár pillanattal korábban elébe lépett volna.

— Ezért a csalfáért? — Kérdé Ursalina és a képre mutatott minden szó nélkül.

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK.

A magyar delegáció ő Felségénél.

Budapest, nov. 17. (Saj. tud. táv.)
A magyar delegáció fogadtatása ő Felségénél rendkívül szívélyes volt. A delegáció tagjai egetverő eljenzéssel fogadták a királyt, mikor megjelent. A mi ritkaság. ő Felsége a beszéd után többeket megszólított. Széllnek felemlíté ő Felsége, hogy reméli, hogy a provizorium — ha nagy nehézségek között is — de alkotmányos úton keresztül megy Ausztriában. Széll erre így felelt: Annál kívánatosabb lenne ez Felség, mert különben Magyarországának önállóan kellene intézkedni. — ő Felsége ezenkívül megszólította Molnár Jánost s azon észrevételének adott kifejezést, hogy a magas klérusból senki sincs jelen.

Chudy elítéltetése.

Budapest, nov. 17. (Saj. tud. táv.)
Chudy Hugó felett ma délután ítelt a törvényszék. Hat évi fegyházra, tíz évi hivatalvesztésre. Egy évet betudnak neki a vizsgálati fogságból. Ezenkívül 8938 frt kártérítésre, ezzel a kincstárnak tartozik. Vádlott és ügyész felebbeztek.

Billot francia hadügyminiszter Eszterházy grófról.*

Budapest, nov. 17. (Saj. tud. táv.)
A »Matin« szerint Billot tábornok hadügyminiszter kartársai előtt kijelentette, hogy személyesen meg van győződve arról, hogy Eszterházy gróf sem nem szerzője a bordereaunak, sem nem büntársa Dreyfusnak.

* Félreértések kikerülése végett megjegyezzük, hogy ez az Eszterházy gróf sem a Gótai-Almanachban nem fordul elő, sem pedig a magyar Eszterházy grófokkal nem áll semmiféle rokoni kötelékben. Szerk.

A flumei tisztviselők lemondása.

Fiume, november 15. (Saj. tud. táv.)
A belügyminiszternek tegnap érkezett leirata elfogadja *Maylender* podeszta lemondását és új választásig *Geletich Miklós* drt, első alpolgármestert bizta meg a polgármesteri teendővel. *Maylender* ma délben átadja *Geletichnek* a hivatalt. *Corossacz* Ferencz bankár lemondott az államilag segélyezett magyar-horvát tengerhajós társaság elnökségéről, mert a lemondott 47 városi tanácsosok egyike lévén, ő is kijelentette, hogy nem megy fel a *Bánffy* által egybehívott anketre. A magyar-horvát társaság ezzel alkalmat kíván adni a kormánynak, hogy a társaság valamely más igazgatóját hívják meg az anketre. Városszerte sokat foglalkoznak *Grossich* Antal dr. városi kórházi főorvosnak, *Maylender* sógorának, önéretes magatartásával, aki tegnapelőtt este nem jelent meg a lemondott negyvenhétnek tanácskozásán és kijelentette, hogy ő nem engedi magát terrorizálni, hanem mindenestre fel megy az anketre, hogy véleményét kifejtthesse.

Kupka dr. halála.

Bécs, november 17. (Saj. tud. táv.)
Kupka dr. tartományi bizottsági tag ma reggel meghalt.

Albrecht herceg és neje a királynál.

Bécs, nov. 17. (Saját tud. távirata.)
Ő felségeik *Albrecht* herceget és a schauburg-lippei hercegnőt ma délelőtt külön kihallgatáson fogadják. A herceg és neje az esti hat órai diszebedre hivatalosak.

Salisbury lord az angol külpolitikáról.

Budapest, nov. 17. (Saját tud. táv.)
Salisbury lord egy nagy gyülekezésben, melyet az Alberthallban tartottak, beszédet mondott, amelyben teljes elismerését fejezte ki a hazafiság és odaadás ama fényes példái iránt, amelyet a benszülött csapatok Indiában nyújtottak. A miniszter védte ezután a külföldi támadásokkal szemben a jelen kormány politikáját Sziamban és Madagaszkárban, kijelentvén, hogy Gladstone volt az, aki a külföldi lapok támadásai folytán Franciaország előtt meghátrált. Végül ismételte legutóbbi nyilatkozatát, hogy az európai koncert mindenütt sikeres volt, kivéve abbéli fáradozásában, hogy Görögországot visszatartsa a háborútól, amelyet tehát ennek folytán a teljes felelősség terhel.

Pinczeomlás Münchenben.

Budapest, nov. 17. (Saját tud. táv.)
A müncheni Maximilian-pinczében ma reggel az egyik pinczeboltozat beomlott, mely alkalommal több munkás, állítólag hét, a lezuhant kötőmeg alá temettetett. Az el-tisztítási munkálatokat azonnal megkezdettek.

Török torpedó a zátonyon.

Budapest, nov. 17. (Saját tud. táv.)
Az »Edsden« török torpedó-naszád Skala Novánál Smyraa alatt zátonyra jutott. A segítség már elindult Konstantinápolyból. Ismét rendkívüli haditörvénytársaságot álli-

tottak fel a nemrég ifju török üzelmek miatt letartóztatottak fölött való ítélkezésre.

Uj biztosító intézet.

Bécs, november 17. (Saj. tud. táv.)
Ma volt a hitelintézet helyiségében a »Providencia« általános biztosító társaság alakuló közgyűlése.

Londoni munkáskérdés.

Budapest, november 17. Saj. tud. táv.)
Megegyeztek abban, hogy a gépépítő ipar munkaadóinak két képviselője és a sztrájkolók két képviselője holnap előértekezletet tartanak.

Northcott alezredes ekspedicziója.

Budapest, november 17. (Saj. tud. táv.)
A teherhordók legnagyobb része, a kik *Northcott* alezredest a Cape-Coast-Castle-ből kiindult expedicióján a belföldre kísérték, ismét útra kelt, miután a követelt húsadagokat megkapták.

KÖZGAZDASÁG.

TŐZSDE.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Gabonatözsde.

Készáru buzában az irányzat szilárd volt és 80,000 mm. forgalom mellett árák változatlanul jegyeznek.

Határidők.

Határidőben az irányzat szilárd.

Budapest, nov. 17.

Buza őszre	12.09
Buza tavaszra	11.98
Tengeri	5.43
novemberre	4.93
Rozs őszre	8.82
Zab őszre	6.50

Értéktözsde.

Az irányzat szilárd.

Budapest, nov. 17.

Oszták hitel	352.70
Magyar hitel	386.25
Allamvasut	333.50
Déli vasut	83.—
Rimamurányi	253.50
Magyar jelzalog	278.50
Magyar leszámítoló	252.—
Villamos vasut	287.—
Salgótarjáni	615.—
Iparbank	101.50
Budapest közuti	384.50
Kereskedelmi bank	1430.—

Bécs, nov. 17.

Az irányzat szilárd.	
Oszt. hitel	353.65
Magyar hitel	387.—
Allamvasut	334.25

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktözsden 1897. november 17-én

Magyar aranyjárdék 4%	122.10
Magyar koronajárdék	99.90
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	121.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	107.50
Magyar keleti vasuti államkötvény 1878-ból	120.50
Mag. ar. földtehermentesítési kötvény 4%	97.75
Isalmé ési jog megváltási kötvény	101.10
Horvát-szlavon földtehermentesítési kötvény	97.50
Magyar nyeresemény sorajegy-kölcsön	152.65
Tizszabályozási és szegedi sorajegy kölcsön	139.50
Oszták járdék papirban	102.25
Oszták járdék ezüstben	102.25
Oszták járdék aranyban	123.—
Oszták korona járdék	101.50
1860. oszták államorsjegyek	143.50
Oszták magyar bankreszvény	950.—
Magyar hitelbank részvény	386.50
Oszták hitelintézeti részvény	353.16
Páris vista	347.50
20 márkás arany	951.—
Német birodalmi márka	88.80
London vista	119.75
Páris vista	47.55
20 márkás arany	11.75

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Köszönet-nyilvánítás.

Vilmos Ferencz neunkircheni (Alsó-Ausztria) gyógyszerész urnak, — a köszvény és csusz elleni vértisztító thea feltalálójának.

Hogy a nyilvánosság elé lépek, azt azért teszem, mert legfőbb kötelességemnek tartom, hogy **Vilmos** neunkircheni gyógyszerész urnak, azon szolgálatért, melyet nekem kínos csusz bántalmaim alkalmából vértisztító theájával tett, legforróbb köszönetemet nyilvánítsam; de egyúttal azért is, hogy mindazok figyelmét, kik hasonló kínos bántalmakban szenvednek, erre a kitünő hatású theára felhívjam. Képtelen vagyok arra, hogy még csak megközelítőleg is esetelhessem átélte szörnyű fájdalmait, melyek teljes 3 éven át, minden legkisebb időváltozás alkalmával tagjaimat gyötörték s melyekre haszitalan kerestem gyógyírt s könnyebbülést a bádeni kénes fürdőkben. Ejekken át álmatlanul hanykolódtam ágyamban, étvágyam észrevehetőleg esökkent, arcomról eltűnt az életkedv, de eltűnt testi erőm is. És a fentebb említett thea 4 heti használatát után nemcsak hogy tökéletesen megszabadultam fájdalmaitól, hanem ma, midőn a theát közel 6 hónapja, hogy nem iszom, tökéletes javulást érzek egész testemben. Személyes meggyőződéseim alapján merem állítani, hogy mindazok, kik hasonló kínos betegségeikben ezen theát választják gyógyszerül, áldani fogják annak feltalálóját: **Vilmos Ferencz** urat.

Kiváló tisztelettel

Streitfeld főhadnagyné,
szül. *Buts hin grófné.*

307 8—12

COAKS,

tartós fűtésre legalkalmasabb és legjutányosabb tüzelő anyag,

Meidinger és egyéb töltőkályhák fűtésére legjobb a *gáz-coaks* mert a sulyosabb és ezáltal drágább mile coaks (Meiler Coaks) sokkal nehezebben gyul meg.

A coaks ára nálunk **2 frt** métermázsánként.

Ha 250 kilós részletekben rendeltetik meg a coaks, akkor **métermázsánként 14 kr. fuvardíjért házhoz szállítjuk** a város belterületén.

Gázfogyasztóinknak kedvezményt nyújtunk e *coaks* vásárlásánál, a mennyiben, ha egyszerre legalább **250 kilót rendelnek meg, akkor nekik fuvarbért nem számítunk.**

Nagyvárad, 1897. novemberben.

Nagyvárad **légszeszgyár:**
Az igazgatóság.

342 6—12